

Artificial Age. Authentic Education? – Academische openingsrede 2026-2027 – 22 sept 2026

Excellenties,

Collega's, vrienden en partners van de universiteit,

Beste studenten,

Stel u het volgende voor.

Een student dient een uitstekende masterproef in.

De structuur is glashelder opgebouwd. De argumentatie is overtuigend. De literatuur lijkt zorgvuldig verwerkt. De conclusies zijn scherp geformuleerd.

Maar wanneer we de student vragen: waarom heb je net die onderzoeksmethode gekozen?

En op basis van welke aannames?

En is er misschien geen alternatieve conclusie mogelijk?

Dan komt er geen antwoord.

Het blijft stil.

Dus: wat zijn we aan het beoordelen?

Een tekst?

Een technologie?

Of een leerproces, dat nooit echt heeft plaatsgevonden?

Dat is de fundamentele uitdaging waar we voor staan.

Niet omdat machines nu alles – of beter – *van alles* kunnen.

Teksten schrijven, beelden maken, software programmeren of complexe data analyseren.

Maar wel omdat artificiële intelligentie ons dwingt om een essentiële vraag te beantwoorden.

Namelijk: wat betekent leren écht?

Daarover gaat mijn boodschap vandaag.

Over jullie, studenten.

Over studeren in een tijd waarin op bijna iedere vraag meteen een overtuigend antwoord verschijnt — en niet altijd het juiste...

Over de waarde van een universitair diploma op een arbeidsmarkt die er compleet anders zal uitzien

En over de waarden gedreven universiteit die wij ook in die nieuwe wereld willen blijven.

De tegenstelling voor mij is niet die tussen authentiek onderwijs en artificiële intelligentie.

Het tegendeel van authentiek onderwijs is artificieel leren: een overtuigend resultaat produceren zonder dat je iets geleerd hebt.

Snel, maar nutteloos.

Authentiek onderwijs – ook mét AI – gaat veel trager, maar ook veel dieper: de student blijft eigenaar van haar of zijn denken. En van het (eigen) leerproces.

De student weet waar het antwoord vandaan komt, op basis van welke bronnen en met welke aannames.

En de student vraagt zich af of er geen andere conclusies mogelijk zijn.

Studenten nemen de volle verantwoordelijkheid op voor wat ze onder eigen naam indienen.

Dus ja, AI mag cognitieve arbeid van ons overnemen.

Maar louter als *human augmentation*, om onze mogelijkheden te vergroten.

Maar AI mag nooit om onze intellectuele verantwoordelijkheid overnemen.

Dames en heren,

Een nieuw tijdperk is zich met volle kracht aan het vormen – *as we speak*.

Universiteiten staan in de frontlinie van die transitie, van die overgang.

Je kan je de vraag stellen of wij als universiteit zelf één van de krachten zijn die deze overgang aandrijven, of dat we die gewoon ondergaan.

In alle eerlijkheid: ik weet het niet, en dat verontrust mij.

We zien dat voor het wetenschappelijk onderzoek Generatieve AI absoluut een verschil maakt.

Onderzoek naar kanker, nieuwe materialen en klimaatmodellen: dankzij AI gaat het zoveel sneller én dieper.

Daarom is het ethisch NIET te verantwoorden om hier geen AI te gebruiken.

Want de wereld heeft oplossingen nodig.

Maar vandaag gaat het niet over onderzoek, maar over onderwijs.

Samen met onze onderzoeksgroepen zijn onze opleidingen immers de motoren die de universiteit aandrijven.

Artificial Age. Authentic Education.

Er is geen tegenstelling, maar beide laten samengaan komt wel met een opdracht.

De vraag is niet óf studenten AI zullen gebruiken. Dat doen ze al volop.

De vraag is evenmin of AI een plaats krijgt in onze universiteiten. Die plaats heeft zij al.

Vandaag kiest de VUB er resoluut voor om artificiële intelligentie tot een strategische dimensie van ons onderwijsbeleid te maken.

Ik wil de opdracht waar we voor staan, graag vertalen in vier concrete engagementen.

Ons eerste engagement: **iedereen die aan de VUB afstudeert, moet AI-geletterd zijn.**

Dat geldt voor ingenieurs en computerwetenschappers. Maar net zo goed voor juristen, artsen, psychologen en filosofen.

AI-geletterdheid betekent meer dan met een chatbot en een prompt kunnen werken.

Onze studenten moeten begrijpen wat deze systemen kunnen, waarop hun resultaten gebaseerd zijn, waar zij falen en welke belangen er mogelijk achter zitten.

Zij moeten hallucinaties, vertekeningen en schijnzekerheden kunnen herkennen.

Dat kan niet met één algemeen vak voor alle studenten.

Een arts moet andere vragen stellen dan een jurist. Een ingenieur moet andere fouten kunnen herkennen dan een historicus.

En het kan al evenmin met een keuzevak voor geïnteresseerden.

Nee, AI moet een essentieel onderdeel van academische geletterdheid worden.

Iedere opleiding zal moeten bepalen welke AI-competenties essentieel zijn en die expliciet opnemen in haar leerdoelen en leerlijnen.

Dat brengt me naadloos bij ons tweede engagement: **we zullen onze curricula kritisch tegen het licht houden en opnieuw ontwerpen.**

We mogen AI niet simpel toevoegen aan wat we nu al doen.

Dan maken we overvolle curricula nog voller.

Wel moeten we ons afvragen:

welke kennis moeten studenten zelf beheersen,
welke opdrachten kan een machine ondersteunen
en welke menselijke competenties worden – als de technologie krachtiger
wordt – net belangrijker?

Want: paradoxaal genoeg maakt AI diepgaand inzicht niet minder
belangrijk, wel integendeel.

Als je onvoldoende weet, kan je immers niet beoordelen of een gegenereerd
antwoord correct, relevant of volledig is.

Kritisch denken zonder kennis en zonder inzicht is hol.

Een redenering kan je pas beoordelen als je zelf inzicht hebt in je eigen
vakgebied.

Tegelijk zetten we in op nieuwe vaardigheden:

een probleem formuleren, een experiment opzetten en disciplinaire
grenzen oversteken.

En ook: betekenis geven, ethische afwegingen maken en
verantwoordelijkheid opnemen.

Onze afgestudeerden komen terecht op een arbeidsmarkt waar jobs
voortdurend zullen veranderen.

Dat vraagt een ondernemende houding, in de ruime betekenis: je zal altijd
creatief en innovatief moeten zijn, maar ook: sociaal en verantwoordelijk.

Ook duurzaamheid blijft een essentiële pijler van onze onderwijsvisie.

De digitale omwenteling verdrijft de klimaatuitdaging niet. Meer zelfs: AI
vreet energie, water en grondstoffen. Maar tegelijk kan het helpen om
bijvoorbeeld energieverbruik te optimaliseren.

Duurzaamheid moet een blijvende verantwoordelijkheid zijn van elke
afgestudeerde.

Ons **derde** engagement, ik heb het eerder al even aangeraakt, gaat over de evaluatie.

Hoe kunnen we nagaan dat studenten werkelijk kennen en kunnen wat ze beweren te kennen en te kunnen?

Neem opnieuw de masterproef. Hét bewijs van intellectuele maturiteit.

Maar met enkele prompts kan je vandaag iets fabriceren wat sterk op een masterproef lijkt.

Daarom kunnen we niet langer alleen het eindproduct beoordelen.

Studenten zullen de beslissende stappen in hun hele leer- en onderzoeksproces zichtbaar moeten maken: de keuzes die ze gemaakt hebben, de bronnen, de hulpmiddelen, de controle van de resultaten en de intellectuele bijdrage die zij zelf hebben geleverd.

AI-gebruik moet daarbij transparant zijn.

Niet omdat elk AI-gebruik verdacht is, verre van, maar omdat transparantie een voorwaarde is voor academische integriteit.

Als een student dus onvoldoende bewijs van intellectueel eigenaarschap kan voorleggen, dan kunnen we haar of zijn werk niet beoordelen.

En dat gaat uiteraard niet alleen op voor de masterproef, maar voor alle vormen van evaluatie.

En we zullen dan ook de strijd opvoeren tegen alle door technologie gedreven nieuwe vormen van fraude, ook op klassieke examens.

En u zal zich misschien afvragen: hoe zit het met AI-detectie?

Het debat daarover is nog volop bezig.

Maar persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat detectiesoftware niet de basis kan vormen van ons evaluatiebeleid, omdat het uiteindelijk een doodlopend pad is.

Met een permanente wedloop tussen systemen die AI-fraude opsporen en systemen die proberen de detectie van AI-gebruik te omzeilen.

Daarom moeten we volgens mij resoluut kiezen voor aantoonbaar leren.

Voor begeleiding tijdens het leerproces.

Voor transparantie over de gebruikte hulpmiddelen.

Voor authentieke interacties tussen docent en student.

Voor opdrachten die toepassing, inzicht en oordeel vragen.

En waar nodig: een mondelinge verdediging.

Centraal staat niet de vraag: “Hoeveel is er hier door AI gegenereerd?”

Maar wel: “Wat heeft deze student geleerd en kan zij of hij dat aantonen?”

En de collega's hier weten dat we niet vandaag in gang zijn geschoten.

Intussen bijna twee jaar geleden al hebben we de impact van generatieve AI structureel in ons onderwijsbeleid verankerd.

We hebben meer dan 4.600 opleidingsonderdeelfiches gescreend.

De evaluatievormen van al onze vakken – een opleidingsonderdeel is een vak - hebben we geanalyseerd op hun AI-frauderisico.

Een gigantische operatie die alleen mogelijk was met ... AI.

En alle opleidingen en docenten kregen vervolgens gerichte feedback.

Dat was noodzakelijk pionierswerk.

Maar een frauderisicoscan is maar een begin.

De discussie moet nu verder reiken dan detectie en fraude.

We moeten consistente keuzes maken over leerresultaten, leerlijnen, evaluatievormen, eindcompetenties en academische integriteit.

Daarom zal ik voorstellen dat de bestaande en nieuwe initiatieven in het toekomstige algemeen strategisch plan van de universiteit, het zogeheten ASP6, allemaal samenvloeien.

Samenvloeien in één coherent beleid voor generatieve AI, met heldere verantwoordelijkheden en een systematische opvolging.

Die oefening is ook belangrijk met het oog op de externe instellingsreview die later dit academiejaar plaatsvindt.

Maar, laat het duidelijk zijn: we vernieuwen ons onderwijs zeker niet omdat een externe commissie langskomt.

We grijpen de instellingsreview net aan om zichtbaar te maken welke keuzes we zelf noodzakelijk vinden om de onderwijskwaliteit te bewaken.

Beste studenten, collega's, partners,

AI-geletterdheid. Eén. Hervormde curricula. Twee. Nieuwe evaluatievormen. Drie.

En dan kom ik nu bij het vierde en laatste engagement.

AI mag niet tot nieuwe ongelijkheid leiden.

We weten dat AI studenten kan helpen om beter en sneller te leren. Ze kan voorkennis testen, oefeningen genereren en gerichte feedback geven.

We moeten verder evolueren naar een persoonlijke tutor voor iedere student, afgestemd op individuele sterktes en lacunes.

Denk aan studenten die in het secundair onderwijs te weinig wiskunde of Frans hebben gekregen, bv. als gevolg van het lerarentekort.

Of studenten die worstelen met het niveau 'academisch Nederlands'.

AI kan via gerichte oefeningen en interactie voor remediëring zorgen.

Niet om de docent en de menselijke begeleiding te vervangen.

Wel om voor individuele ondersteuning te zorgen die vandaag niet altijd, of toch niet in die mate, beschikbaar en mogelijk is.

Overigens heeft ook de Vlaamse overheid aan de vijf universiteiten gevraagd om soortgelijke AI-projecten voor scholen uit te werken.

En als alles goed gaat starten we binnenkort met proefprojecten in het secundair onderwijs én het basisonderwijs in het Brussels gewest.

Tutoring voor elk ketje.

Brussels minister Dirk De Smedt – alumnus én hier aanwezig – wil vaart maken met het doelgericht gebruik van AI in de Brusselse klassen. En we zijn blij dat we daaraan kunnen meewerken.

We zien dat jongeren AI vandaag soms als therapeut of “buddy” gebruiken.

Dat toont hoe laagdrempelig en persoonlijk die interactie aanvoelt.

We kunnen dus die laagdrempeligheid van AI educatief inzetten, maar nooit zonder duidelijke grenzen en nooit zonder toegang tot menselijke ondersteuning.

Maar er is hier wel een fundamentele vraag, een sociale vraag: hebben alle studenten toegang tot de beste modellen en toepassingen, of alleen zij die dat kunnen betalen?

Want dan beschikken sommige studenten over een performante persoonlijke tutor, taal- of onderzoeksassistent, terwijl anderen met meer beperkte en dus minder performante systemen moeten werken.

Dat kunnen we als humanistische en inclusieve universiteit niet aanvaarden.

Daarom hebben we pas beslist om in het Learning and Innovation Center een AI-café op te zetten waar elke student terecht zal kunnen om te werken met de meest performante AI-modellen.

Dames en heren,

Boven dit alles staat één cruciale vraag:

welke menselijke competenties zullen in een AI-wereld essentieel zijn en dus nog belangrijker worden?

Voor mijn antwoord verlaat ik me op ons kompas, op onze vrijzinnig-humanistische waarden.

De essentiële menselijke competenties zijn en blijven:

Kritisch denken en oordelen.

Creativiteit en verbeelding.

Samenwerking en dialoog.

Ethiek en zingeving.

De moed om een overtuiging te onderzoeken en zo nodig te herzien.

Daar ligt trouwens ook een cruciale rol voor de humane en sociale wetenschappen, als volwaardige medeontwerpers in een wereld waarin technologie alomtegenwoordig is.

Daar ligt bij uitstek een opdracht voor de universiteit van het Vrij Onderzoek.

Het denken mag zich immers nooit onderwerpen aan een machine, aan een technologie, aan AI.

Vrij denken betekent vandaag dus dat we niet automatisch geloven wat AI met grote stelligheid formuleert.

Dat we doorvragen. Bronnen controleren. Aannames blootleggen. De invloed van macht onderzoeken. En uiteindelijk zelf positie innemen.

De arbeidsmarkt zal veranderen. Sommige taken zullen ingrijpend veranderen, andere zelfs verdwijnen, én tegelijk zullen nieuwe activiteiten ontstaan.

Onze opdracht is studenten de kennis, het aanpassingsvermogen en de oordeelkundigheid mee te geven waarmee zij zich niet alleen kunnen aanpassen aan al die veranderingen, maar ze zelf mee vorm kunnen geven.

Dames en heren,

De vraag is niet langer óf artificiële intelligentie een plaats krijgt aan onze universiteit.

De vraag is welke universiteit wij in het tijdperk van AI willen zijn.

Een universiteit die vooral probeert te achterhalen of studenten een machine hebben gebruikt?

Of een universiteit die studenten leert machines kritisch, creatief en verantwoord te gebruiken?

Een universiteit die verdedigt wat gisteren werkte? Of een universiteit die opnieuw bepaalt wat morgen leren, kennen en kunnen betekent?

De VUB kiest voor dat laatste.

Wij kiezen ervoor iedere student AI-geletterd te maken – van ingenieurs tot filosofen.

Wij kiezen voor onderwijs waarin AI expliciet deel wordt van het leerproces, maar waarin de student eigenaar blijft van het denken.

Wij kiezen voor evaluaties die niet alleen een eindproduct beoordelen, maar zichtbaar maken wat een student begrijpt, kan toepassen en intellectueel kan verdedigen.

En wij kiezen ervoor dat toegang tot deze technologie geen nieuw sociaal privilege wordt.

We zullen experimenteren en pionieren waar anderen afwachten.

We zullen delen wat werkt en ook laten weten wat niet werkt.

We zullen onze opleidingen, onze evaluaties en onze eigen manier van werken resoluut durven veranderen.

Maar één eis blijft altijd overeind: studenten nemen het eigenaarschap op van hun denken, wetenschappers van hun onderzoeksresultaten en de universiteit van haar publieke verantwoordelijkheid.

We verlangen niet terug naar een wereld zonder artificiële intelligentie, maar in een wereld mét artificiële intelligentie, met 'human augmentation', stellen we wel hogere eisen aan de mens.

Artificial intelligence. Authentic education.

Niet als tegenstelling.

Maar als opdracht.

(Ik dank u)